

N:o 19.

Af herr **M. M. Højer**, om ändring i aflöningsstaten för telegrafverket.

I sitt den 31 oktober 1901 afgifna betänkande föreslog den af Kungl. Maj:t tillsatta kommittén för utarbetande af förslag till nya stater för post- och telegrafverken, att i telegrafverkets stat skulle uppföras *tvänne* aflöningsklasser för telegrafister, den ena för »kvinnliga stationsföreståndare» med 1,050 kronor i lön och 450 kronor i tjänstgöringspängar jämte två ålderstillägg, hvartdera å 150 kronor, att utgå efter respektive 5 och 10 år, den andra för »biträdande telegrafister» med 900 kronor i lön, 400 kronor i tjänstgöringspängar samt likaledes två ålderstillägg å 150 kronor att utgå efter 5 och 10 år. För kvinnlig stationsföreståndare, som åtnjöte förmånen af fri bostad med ljus och ved — hvilket är regel — skulle enligt komiténs förslag afdrag ske på lönen till ett belopp af 250 kronor för år, hvadan den faktiska skillnaden mellan de båda aflöningsklasserna i främsta rummet skulle komma att bestå däri, att föreståndaren under sjukdom och för beräkning af pension egde att »tillgodoföra sig äfven andeln i hvad bostadsförmånen motsvarade». Telegrafstyrelsen kunde emellertid i sitt utlåtande till Kungl. Maj:t af den 28 december 1901 icke förorda kommitténs förslag om upptagande i staten af tvänne åldersklasser för telegrafister med däraf följande olikhet i tjänstegrad mellan dessa klasser. Telegrafstyrelsen förmenade, att »genom själfva benämningen kvinnliga stationsföreståndare i stället för telegrafister och genom bostadsförmånens inräknande i lönen för de telegrafister, som förestode station, vore uttalad den uppfattningen, att de kvinnliga stationsföreståndarne vore af annan tjänstegrad än de öfriga telegrafisterna och att alltså aflöningsreglemen-

tets föreskrift i § 2 om förflyttning till annan tjänstgöringsort eller annan befattning af motsvarande tjänstegrad och med enahanda aflöning i stat icke vore på alla telegrafister sinsemellan tillämplig». Enligt telegrafstyrelsens mening vore det dock af vikt att bibehålla en förmån, »hvarigenom en telegrafist, som under sin arbetskraftigaste tid fått nedlägga ett ofta ansträngande arbete på skötandet af en station, kunde till fördel för såväl verket som sig själf vid högre ålder beredas ett efter hennes krafter mera lämpadt arbete såsom biträde å en större station». I följd häraf föreslog telegrafstyrelsen för sin del, i öfverensstämmelse med åsikter, som i denna punkt blifvit af en ledamot i kommittén reservationsvis uttalade, att den särskilda benämningen »kvinnlig stationsföreståndare» skulle utbytas mot »telegrafist» och att *alla* telegrafister skulle i staten upptagas med den aflöning, som kommittén föreslagit för biträdande telegrafister eller 1,300 kronor jämte ålderstillägg, därvid för den, som förestode station, tillägg borde göras om bostadsförmån eller hyresersättning af 200 kronor. Regeringen anslöt sig till telegrafstyrelsens uppfattning i Kungl. Maj:ts vid 1902 års riksdag gjorda proposition, hvilken i nu omförmälda punkter såväl hvad afsåg löne- staten som aflöningsreglementet vann Riksdagens bifall.

Det är ganska visst, att om icke för alla, så åtminstone för de flesta af dem, som vid telegrafverket äro anställda, den vid 1902 års riksdag antagna lönestat kunde anses såsom i det hela tillfredsställande, och det är särskildt oförnekligt, att de nya lönebestämmelserna för de i staten uppförda biträdande telegrafisterna inneburo en högst väsentlig förbättring af dessa telegrafisters förutvarande lönevillkor. Detsamma kan dock knappast sägas om aflöningen för de kvinnliga stationsföreståndarne *i deras egenskap af föreståndare*. Ersättningen för deras oftast mycket ansträngande arbete kunde möjligen hafva ansetts vara någorlunda skälig, om Kungl. Maj:t och Riksdagen accepterat lönerogleringskommitténs nyss omförmälda förslag om tvänne tjänste- och aflöningsklassers inrättande för telegrafister; ty därigenom skulle de kvinnliga stationsföreståndarne vid sitt afskedstagande haft att påräkna en större pension, för att icke tala därom att de med afseende på eventualiteterna enligt aflöningsreglementet § 2 varit i samma rättsliga ställning som sina manliga kolleger. Nu ställer sig saken något annorlunda. En större pension har den kvinnliga stationsföreståndaren icke att räkna på; den enda ersättningen för ökadt arbete och större ansvar är den lilla bostadsförmånen, vänner emellan skattad till 200 kronor, förutom utsikten att, när den faderliga välviljan kommer öfver telegrafstyrelsen, *mot sin egen önskan förflyttas som biträde till annan station »för att*

till fördel för såväl verket som sig själf erhålla ett efter hennes krafter mera lämpadt arbete». En dylik *tvungen* förflyttning lär visserligen någon gång, ehuru ytterst sällan förekomma, men betraktas då af dem det vederbör mera som en straffåtgärd än såsom ett uttryck af förmäns omsorg om sina underordnades kroppsliga välvara. Man kan säga utan öfverdrift, att den kvinnliga stationsföreståndarens ekonomiska ställning *i förhållande till den biträdande telegrafistens* blifvit genom den sista löne regleringen i viss mån försämrad. Förut hade nämligen den kvinnliga stationsföreståndaren utom sin telegrafistlön ett arvode på 200 kronor + bostadsförmånen, skattad till 200 kronor, således i allt 400 kronor mer än telegrafisten. Nu är skillnaden endast bostadsförmånen, och därför är också lockelsen så mycket mindre att utbyta den lugnare platsen som biträdande telegrafist mot den arbetsammare och ansvarsfullare såsom kvinnlig stationsföreståndare. Tvärtom gör sig en motsatt tendens gällande. Sedan en tid tillbaka hafva, särskildt under trycket af det genom telefonbestyren alltjämt ökade arbetet och ansvaret utan motsvarande förmåner, de kvinnliga stationsföreståndareplatserna blifvit allt mindre lockande eller kanske rättare alltmer afskräckande; och gång på gång har det därför händt, att en kvinnlig stationsföreståndare *frivilligt* trädt tillbaka från sin plats som föreståndare för att återtaga den som biträdande telegrafist. En sådan sakernas ordning är icke normal. För telegrafisterna skulle finnas tillfälle till en *verklig* befordran; och de kvinnliga stationsföreståndarebefattningarna skulle, icke mindre genom ekonomiska fördelar än genom de större kraf man ställer på deras innehafvare, vara honnörsplatser, ifrigt eftersökta af telegrafverkets mest dugande kvinliga förmågor. Nu är det icke så. I följd af ett organisationsfel, för hvilket telegrafstyrelsen bär skulden, stå alla dessa tjänster, de kvinnliga stationsföreståndarnes och de biträdande telegrafisternas, med afseende på lön i samma linie; och den lilla tillfälliga förmånen in natura, som föreståndareplatserna i allmänhet ståta med, står ej i någon rimlig proportion till den arbetsbörda och det ansvar, som de medföra. Under sådana förhållanden är det icke att undra på att de 100 stationer, hvilka enligt staten äro afsedda för kvinnliga föreståndare, blifva allt svårare att besätta på ett tillfredsställande sätt och att, såsom det kommit till min kännedom, vederbörande ofta måste med lock och pock så godt som *vinga* telegrafisterna att öfvertaga platser, hvilka med bättre afvägda löneförmåner skulle ifrigt eftertraktas af de allra dugligaste. Får det fortgå en tid, utan att rättelse sker, komma de kvinnliga föreståndareplatserna att fyllas med allt större svårighet och icke med de bästa, utan med de svagaste inom den kår, hvarur ifråga-

varande platser måste rekryteras. Då finner man också måhända anledning till sist att öfverallt ersätta de kvinnliga stationsföreståndarne med telegrafkommissarier eller ännu hellre med framtidens män — de s. k. stationsmästarne. Telegrafstyrelsen har då vunnit sitt syftemål.

För min del kan jag icke inse, att en dylik förändring skulle vara till det allmännas gagn. Under årtionden hafva kvinnor enligt sakkunnige mäns sammanstående utsago med framstående duglighet och nit skött tjänsten såsom föreståndare för mindre telegrafstationer. Men just de dugligaste hafva nu ej samma sporre som förut att söka de ansvarsfullaste platserna, sedan den ekonomiska fördel, som följde dessa platser åt, icke ökats, utan minskats. Det synes mig då ligga i det allmännas intresse att åtminstone något litet öka förmånerna, så mycket mer som detta vore med billighet och rättvisa öfverensstämmande. Enligt min tanke, som jag funnit bekräftad från deras sida saken närmast gäller, behöfves blott, att Riksdagen godkänner löneregleringskommitténs löneförslag för kvinnliga stationsföreståndare, allenast med den olikhet, att bostadsförmånen uppskattas till 200 kronor, och icke till 250 kronor, på det att ej den kontanta lönen för de kvinnliga stationsföreståndarne måtte blifva 50 kronor *mindre* än för de biträdande telegrafisterna. Genom den föreslagna åtgärden skulle den antagna lönestaten *faktiskt* icke ökas med ett enda öre, men såsom förut blifvit antydt, en fördel beredas vederbörande genom bostadsförmånens inräknande i lönen i och för åtnjutande af pension. Hvad angår den förut i detta sammanhang gjorda anmärkningen, att antagandet af löneregleringskommitténs förslag skulle medföra inrättandet af tvänne tjänstegrader för telegrafister och sålunda omöjliggöra tillämpningen af aflöningsreglementets § 2 på alla telegrafister sinsemellan, så torde denna anmärkning icke förtjäna alltför mycket afseende. Fäster man sig först vid *formen*, så synes mig en *nödvändig* befunnen omredigering af reglementets § 2 icke ligga alldeles utom möjlighetens gräns, ehuru, med kännedom af telegrafstyrelsens tendenser i detta fall, en dylik omredigering med en viss försiktighet bör företagas. Och fäster man sig vid *saken*, är det väl att märka, att under åren 1872—1882 tvänne klasser telegrafister vid telegrafverket förefunnits samt att telegrafstyrelsen själf i sitt förslag till 1895 års utgiftsstater velat skilja telegrafisterna i två aflöningsklasser under uttalande, att en dylik anordning »helt säkert komme att verka upplifvande på denna tjänstemannaklass och sålunda blifva till nytta jämväl för telegrafverket». Om det riktiga i denna tankegång kan det knappast vara mer än en mening.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen behagade besluta:

1:o) att det i telegrafverkets aflöningsstat under rubriken »stationer, stationsföreståndare» förekommande stycke, som börjar med orden: »100 telegrafister» o. s. v., skall i stället erhålla följande lydelse:

»100 kvinnliga stationsföreståndare, hvardera			} Efter 5 år kan lönen höjas med 150 kronor och efter 10 år med ytterligare med 150 kronor.	
lön	1050	=		105 000
tjänstgöringspengar	450	=		45 000
	<u>1500</u>			<u>150 000</u>

Anm. Kvinnlig stationsföreståndare må kunna tilldelas bostadsförmån mot årligt afdrag på lönen af 200 kronor.»

och aflöningsstatens slutsumma därefter rättas; samt

2:o) att i sammanhang därmed aflöningsreglementets § 12 måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»Fri bostad, bestående af ett rum och kök, jämte fri vedbrand och belysning tilldelas, efter styrelsens bepröfvande, stationsföreståndare å lägsta klassens station; vare denne dock i sådant fall skyldig vidkännas en årlig minskning af 200 kronor å lönen.»

Om remiss till statsutskottet anhålles.

Stockholm den 25 januari 1904.

Magnus Höjer.